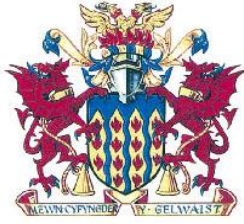

Adroddiad i	Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	
Dyddiad	16 Ionawr 2023	
Swyddog Arweiniol	Stuart Millington, Prif Swyddog Tân Cynorthwyol	
Swyddog Cyswllt	Stuart Millington, Prif Swyddog Tân Cynorthw	
Pwnc	Archwilio Cymru - Adroddiad Lleihau Allyriadau Carbon	

DIBEN YR ADRODDIAD

- 1 Darparu trosolwg o Adroddiad Lleihau Allyriadau Carbon Archwilio Cymru yn dilyn eu harchwiliad o Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru (yr Awdurdod), yn ogystal â disgrifio'r cynnydd a wnaed mewn ymateb i'w canfyddiadau.

CRYNODEB GWEITHREDOL

- 2 Rhwng mis Tachwedd 2021 a mis Ionawr 2022, ceisiodd Archwilio Cymru bennu cynnydd yr Awdurdod tuag at ddod yn garbon sero net erbyn 2030. Yn benodol, y cwestiwn a ofynnwyd oedd 'A yw'r Awdurdod yn gwneud cynnydd da o ran lleihau ei allyriadau carbon a chyfrannu'n llawn at wneud sector cyhoeddus Cymru'n garbon niwtral erbyn 2030?'
- 3 Penderfynodd Archwilio Cymru, 'Mae'n annhebygol y bydd yr Awdurdod yn cyflawni ei rwymedigaethau statudol ac yn dod yn garbon sero net erbyn 2030 oni bai y ceir newid sylweddol mewn perfformiad'.
- 4 Er mwyn cynorthwyo i gyflawni'r newid sylweddol angenrheidiol, gwnaeth Archwilio Cymru bum argymhelliad y mae Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru (y Gwasanaeth) wedi bod yn mynd i'r afael â nhw ac mae wedi gwneud cynnydd sylweddol tuag at eu cyflawni yn ystod 2022.

ARGYMHELLIAD

- 5 Bod yr Aelodau yn:
 - (i) nodi cynnwys yr adroddiad; a
 - (ii) cefnogi'r Gwasanaeth wrth i ni barhau i ymdrechu i gyflawni niwtraliaeth garbon net erbyn 2030.

CEFNDIR

4. Ym mis Medi 2021, cyhoeddodd Llywodraeth y DU ddogfen Strategaeth Newid Hinsawdd bum mlynedd gyda thargedau i gyflawni allyriadau carbon sero net erbyn 2050.
5. Mae Cymru'n rhannu'r uchelgais o gyflawni statws sero net erbyn 2050, gyda dyhead ychwanegol i gyflawni statws sero net ar draws y sector cyhoeddus erbyn 2030.
6. Yng Nghymru, ategir y dyheadau hyn gan ddeddfwriaeth gyda Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 (fel y'i diwygiwyd) a'r tri Rheoliad Newid yn yr Hinsawdd (Cymru) 2021 dilynol sy'n disgrifio'r angen i Lywodraeth Cymru a holl bartneriaid y sector cyhoeddus, gan gynnwys Gwasanaethau Tân ac Achub (GTA), i ddangos eu hymrwymiad i gyflawni niwtraliaeth garbon.

GWYBODAETH

7. Cynhaliwyd archwiliad i ganfod 'A yw'r Awdurdod yn gwneud cynnydd da o ran lleihau ei allyriadau carbon a chyfrannu'n llawn at wneud sector cyhoeddus Cymru'n garbon niwtral erbyn 2030' rhwng mis Tachwedd 2021 a mis Ionawr 2022.
8. Ym mis Mawrth 2022, penderfynodd Archwilio Cymru, 'Mae'n annhebygol y bydd yr Awdurdod yn cyflawni ei rwymedigaethau statudol ac yn dod yn garbon sero net erbyn 2030 oni bai y ceir newid sylweddol mewn perfformiad'.
9. Er mwyn cynorthwyo i gyflawni'r newid sylweddol angenrheidiol, gwnaeth Archwilio Cymru bum argymhelliad. Y rhain oedd y dylem:
 - ddatblygu llinell sylfaen carbon gywir;
 - datblygu cynllun penodol ar gyfer lleihau carbon;
 - diwygio polisi'r Rhaglen Amnewid Cerbydau a chytuno ar strategaeth yr Awdurdod ar gyfer amnewid injanau tân ddisel a gwella'r seilwaith gwefru ledled ardal y Gwasanaeth;
 - ennyn ymgysylltiad staff a'u cynnwys yn y broses o gynllunio ar gyfer lleihau allyriadau carbon i sicrhau eu bod yn perchnogi cynlluniau'r Awdurdod ar gyfer gwella a'u bod yn cyfrannu'n llawn at gyflawni camau gweithredu allweddol; a
 - cryfhau'r modd y mae cynnydd o ran cyflawni camau gweithredu i leihau allyriadau carbon a chyrraedd targedau Llywodraeth Cymru'n cael ei wneud ac yn arwain at welliant.
10. Ar adeg yr archwiliad, roedd cynnydd tuag at gyflawni statws carbon sero net ar wahanol gamau o aeddfedrwydd ar draws y sector cyhoeddus, ac roedd hyn yn dibynnu ar yr adnoddau neu'r arbenigedd oedd ar gael i bob asiantaeth.

11. Cyn yr archwiliad, cydnabuwyd nad oedd gan y Gwasanaeth unrhyw arbenigedd pwnc ac y byddai angen recriwtio Rheolwr Amgylchedd a Chynaliadwyedd. Ategwyd yr angen am yr arbenigedd hwn ymhellach gyda chanfyddiadau Archwilio Cymru.
12. Ym mis Awst 2022 penodwyd arbenigwr pwnc ac mae cynnydd sylweddol eisoes wedi'i wneud tuag at roi'r Awdurdod mewn sefyllfa llawer cryfach tuag at gyflawni carbon sero net yn unol â thargedau Llywodraeth Cymru.
13. Mae cynnydd da wedi'i wneud o ran casglu'r dystiolaeth gywir i ddarparu llinell sylfaen carbon gywir, ac mae'r gwaith o ddrafftio strategaeth a chynllun gweithredu i'r Awdurdod eu cymeradwyo ar fin cael ei gwblhau. Bydd hwn yn cael ei gyflwyno i'r aelodau yn y cyfarfod nesaf.
14. Mae cynigion ar gyfer lleihau a dileu'r defnydd o ddisel yn ein cerbydau yn cael eu hystyried a bu buddsoddiad sylweddol yn 2022 i wella'r seilwaith gwefru cerbydau ar draws ystâd y Gwasanaeth.
15. Mae grŵp Amgylchedd a Chynaliadwyedd newydd sy'n adrodd i'r Pwyllgor Tir ac Eiddo, ac sydd yn ei dro yn adrodd i Dîm Arwain y Gwasanaeth, wedi'i ddatblygu ac yn dod â chynrychiolwyr gweithwyr ynghyd o bob rhan o'r Gwasanaeth, gan wella perchnogaeth ac adolygu cynnydd a pherfformiad.
16. Mae'r grŵp Amgylchedd a Chynaliadwyedd sy'n cael ei gadeirio gan y Rheolwr Amgylchedd a Chynaliadwyedd wedi datblygu dogfen Cylch Gorchwyl clir ac wedi gosod targedau gwella i roi'r Awdurdod yn y sefyllfa orau i gyflawni carbon sero net erbyn 2030.
17. Er bod llawer o waith i'w wneud o hyd i gyflawni ein hamcanion, mae'r Awdurdod wedi dechrau'r gwaith hwn o ddifrif ac mae mewn sefyllfa lawer cryfach heddiw nag yr oedd pan gyhoeddwyd canfyddiadau'r archwiliad.

GOBLYGIADAU

Amcanion Llesiant	Mae cynnydd tuag at gyflawni niwtraliaeth garbon yn cefnogi Cymru fwy cydnerth, iachach a chyfrifol yn fyd-eang.
Cyllideb	Bydd cost wrth gyflawni niwtraliaeth garbon y mae'n rhaid ei chydbwysu yn erbyn y gost uwch o lawer o wneud dim. Mae cyfleoedd i gael cyllid grant eisoes wedi bod yn llwyddiannus ac mae costau referniw a chyfalaf yn cael eu datblygu ar gyfer blynyddoedd ariannol y dyfodol fel rhan o'r rhagdybiaethau cynllunio tymor canolig.
Cyfreithiol	Mae Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 (fel y'i diwygiwyd) a'r tri Rheoliad Newid yn yr Hinsawdd (Cymru) 2021 dilynol yn gosod cyfrifoldeb deddfwriaethol ar yr Awdurdod i gyflawni niwtraliaeth garbon erbyn 2030
Staffio	Mae'r Awdurdod bellach yn cyflogi arbenigwr pwnc sydd â phrofiad a chymwysterau helaeth yn y diwydiant amgylchedd a newid yn yr hinsawdd.
Cydraddoldeb/Hawliau Dynol/Y Gymraeg	Amh.
Risgiau	Mae'r risg o beidio â chyflawni'r sefyllfa ofynnol erbyn 2030 wedi'i leihau'n sylweddol o ganlyniad i sicrhau bod cyfeiriad clir a strategaeth ddrafft bellach yn eu lle.